II

(Säädökset, joita ei tarvitse julkaista)

KOMISSIO

KOMISSION PÄÄTÖS,
tehty 3 päivänä helmikuuta 1999,
Saksan suunnittelemasta valtiontuesta Graphischer Maschinenbau GmbH:lle, Berliini

(tiedoksiannettu numerolla K(1999) 327)

(Ainoastaan saksankielinen teksti on todistusvoimainen)

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

(1999/690/EY)

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen ja erityisesti sen 93 artiklan 2 kohdan 1 alakohdan,

ottaa huomioon sopimuksen Euroopan talousalueesta ja erityisesti sen 62 artiklan 1 kohdan a alakohdan,

on mainittujen artiklojen mukaisesti kehottanut asianomaisia esittämään huomautuksensa,

sekä katsoo seuraavaa:

1. **Menettely**

Saksa ilmoitti komissiolle kirjeellä 21 päivältä tammikuuta 1998 Graphischer Maschinenbau GmbH:lle, jäljempänä 'GMB', Berliini, myönnettävästä rakenneuudistustuesta. Komissiolle toimitettiin täydentäviä tietoja kirjeillä 17 päivältä maaliskuuta, 30 päivältä huhtikuuta ja 18 päivältä kesäkuuta 1998.

Komissio ilmoitti Saksalle kirjeellä 17 päivältä elokuuta 1998 päätöksestään aloittaa EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukainen menettely kyseisen tuen osalta.

Komission päätös menettelyn aloittamisesta julkaistiin *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* [1]; komissio kehotti asianomaisia esittämään huomautuksensa.

Komissio ei ole saanut huomautuksia asianomaisilta.

2. **Toimenpiteiden yksityiskohtainen kuvaus**

Berliinin osavaltio tarjoaa GMB:lle rakenneuudistustukea, joka myönnettäisiin 9,31 miljoonan Saksan markan (4,76 miljoonan euron) varallisuuden siirtona vuosina 1998—2000. Rakenneuudistuksen kokonaiskustannuksiksi arvioidaan 22,93 miljoonaa Saksan markkaa (11,72 miljoonaa euroa), johon sisältyvät myös henkilöstön kouluttamiseen, tuotantotilojen ja -organisaation uudistamiseen, tuotelajitelman muutoksiin sekä oman valmistuksen osuuden korottamiseen liittyvät toimenpiteet sekä siihen mennessä toteutuneet ja tulevina vuosina odotettavissa olevat tappiot.

GMB valmistaa sanomalehtipainokoneiden osia ja on sijoittautunut Spandauhun Länsi-Berliiniin, joka on EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitettu aluetukialue. Sillä on nykyisin 99 työntekijää (vuonna 1996 144 työntekijää). GMB on Koenig & Bauer-Albert AG:n, jäljempänä 'KBA', Würzburg, tytäryhtiö; KBA:n päätoimiala on painokoneiden valmistaminen. KBA on pienten ja keskisuurten yritysten määritelmästä 3 päivänä huhtikuuta 1996 annetussa komission suosituksessa tarkoitettu suuryritys [2]. Tästä syystä myös GMB:tä on pidettävä suuryrityksenä, koska se ei täytä mainitun suosituksen liitteen 1 artiklan 3 kohdassa esitettyjä riippumattomuuden tunnusmerkkejä.

[1] EYVL C 336, 4.11.1998, s. 13.

[2] EYVL L 107, 30.4.1996, s. 4.

Esitetyistä luvuista, jotka osoittavat liikevaihdon jatkuvasti laskeneen ja liiketoiminnan olleen tappiollista vuosina 1996 ja 1997, ilmenee selkeästi, että yritys on vaikeuksissa. KBA:n esittämä 24 päivänä helmikuuta 1997 päivätty ja 1 päivänä syyskuuta 1997 hyväksytty rakenneuudistussuunnitelma koskee vuosia 1998—2000. Tänä aikana on tarkoitus päästä optimaaliseen yrityskokoon, parantaa organisaatiota ja laskea kustannuksia sekä ennen kaikkea uudistaa GMB:n rakennetta luomalla KBA-konsernin sisälle siihen asti muualta hankittujen koneenosien (rullanvaihtajien) tuotantoon liittyvää valmistuskykyä. Koska GMB:llä ei ole omaa tuotekehitysosastoa, näiden osien suunnittelusta ja kehittämisestä vastaa emoyhtiö Würzburgissa. Rakenneuudistustuen myöntämiseen liittyy lisäksi GMB:n sitoumus pitää 99 työntekijää yrityksen palveluksessa vuoteen 2006 asti.

KBA osallistuu rakenneuudistusohjelmaan 12,25 miljoonalla Saksan markalla ja erityisesti ottamalla kantaakseen liiketappiot, joita GMB:lle on jo syntynyt ja joita odotetaan lisää vuosina 1998 ja 1999; näihin sisältyvät myös vuoden 1997 sosiaalisuunnitelmasta aiheutuvat menot, varastojen tyhjentämisen perusteella tehtävä arvonoikaisu ja vuoden 1997 osittaisen sulkemisen aiheuttamat kustannukset. Tappioiden odotetaan supistuvan rakenneuudistustoimenpiteiden ansiosta vuosina 1998 ja 1999, ja vuonna 2000 odotetaan jo voittoa 520 000 Saksan markkaa. Lisäksi vuosiliikevaihdon odotetaan nousevan vuodesta 2000 lähtien 36 miljoonaan Saksan markkaan.

Komission piti tutkiessaan asiaa ilmoituksen perusteella kyseenalaisena, onko suunniteltuun tukeen sovellettava EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan poikkeusmääräystä. Tutkimusten tässä vaiheessa oli seuraavista syistä epäselvää, voitaisiinko vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseen ja rakenteiden uudistamiseksi tarkoitettua valtion tukea koskevia yhteisön suuntaviivoja ([1]), jäljempänä 'yhteisön suuntaviivat', soveltaa GMB:n hyväksi:

— Olettamus pitkän aikavälin elinkelpoisuuden palauttamisesta ei saa riittävää tukea GMB:n alustavista taseista vuoteen 2000 eikä kyseisen alan menekkinäkymiä ole esitetty tyydyttävästi.

— KBA:n Würzburgissa laatima koneiden erikoisosien kehittämisen kustannusarvio vaikuttaa kovin suurelta eikä ole perusteltu ottaen huomioon GMB:n odotettu vuosiliikevaihto vuodesta 2000 alkaen.

— Emoyhtiö KBA on ensisijaisesti kiinnostunut siitä, että erikoisosien valmistus tapahtuu konsernin sisällä, minkä vuoksi ei ole välttämätöntä myydä taitotietoa GMB:lle, joka voisi valmistaa uusia tuotteita käyttöluvalla, mikä on konsernissa tavallista.

— Todisteita ei ole esitetty sille, että uusien tuotteiden kehittäminen olisi GMB:n rakenneuudistuksen kannalta ehdottoman välttämätöntä.

— Emoyhtiö KBA osallistuu rakenneuudistukseen pääasiassa kattamalla vuodesta 1996 kertyneet tappiot siihen asti, kunnes GMB saavuttaa kriittisen pisteen vuonna 2000. KBA on kuitenkin voimassa olevan hallinta- ja voitonjakosopimuksen mukaan velvollinen vastaamaan GMB:n tappioista, minkä vuoksi ennen ilmoitusta kertyneitä ja KBA:n jo kattamia tappioita ei voida hyväksyä sen omaksi osuudeksi GMB:n rakenneuudistuksesta. Lisäksi on todettava, että suunniteltu 9,31 miljoonan Saksan markan rakenneuudistustuki ei ole suhteessa tukikelpoisiin kustannuksiin eikä sitä käytetä yksinomaan yhteisön suuntaviivoissa tarkoitetun vaikeuksissa olevan yrityksen vaan myös sen emoyhtiön hyväksi.

([1]) EYVL C 283, 19.9.1997, s. 2.

3. **Saksan viranomaisten huomautukset**

Saksa esitti kirjeessä 25 päivältä syyskuuta 1998 menettelyn aloittamisen syistä huomautuksensa.

Ennen rakenneuudistusta tytäryhtiö GMB toimi KBA-konsernin ja sen Frankenthalissa, Radebeulissa, Trennfeldissä ja Kuselissa sijaitsevien toimipaikkojen ([2]) etätyöpajana. Mitään tuotetta ei valmistettu yksinomaan Berliinissä vaan myös muissa KBA:n toimipaikoissa. Tämän kapasiteetin päällekkäisyyden vuoksi GMB oli kriisialtis yritys jo vuonna 1993, jolloin kysyntä romahti painokonealalla. Liian suuri henkilöstö ja laskeva kysyntä johtivat nopeasti kasvaviin tappioihin, jotka asettivat GMB:n elinkelpoisuuden kyseenalaiseksi. Marraskuussa 1996 emoyhtiö KBA suunnitteli jo sulkevansa GMB:n 30 päivänä kesäkuuta 1997. Se päätti lopulta pitää vielä osan Berliinin tuotantolaitoksista käynnissä, mutta edellytti kuitenkin valtiontuen myöntämistä tähän tarkoitukseen.

Rakenneuudistussuunnitelman painopiste on tiettyjen koneenosien (rullanvaihtajien, jäähdytystelojen ja vetolaitteiden) tuotantoon liittyvän valmistuskyvyn hankkiminen KBA-konsernin sisällä. Mainittuja koneenosia käytetään itsenäisinä komponentteina kaikenlaisissa rullaoffsetkoneissa, ja niiden osuus painokoneen kokonaishinnasta on alle kymmenen prosenttia. Rullanvaihtajat, jäähdytystelat ja vetolaitteet kilpailevat välittömästi muiden yritysten tuotteiden kanssa, mahdollisesti myös KBA:n myymien tuotteiden kanssa.

Ohjelman onnistuminen edellyttää, että valmistettavat tuotteet ovat kilpailukykyisiä, taloudellisia ja innovatiivisia ja että ne tuodaan markkinoille ripeästi. Nykyisessä rakenteessaan GMB ei pysty kehittämään tällaisia tuotteita lyhyellä aikavälillä. Sen vuoksi rakenneuudistussuunnitelman mukaisesti on lisäksi tarkoitus ottaa käyttöön KBA:n Würzburgissa sijaitseva KBA:n kehittämis- ja suunnittelukapasiteetti, kun taas tulevat muutokset ja hienoviritys on määrä suorittaa Berliinissä. Saksa korostaa kuitenkin, että koska Berliinissä ei ole tarvittavaa kapasiteettia, Würzburgissa harjoitettava kehittämistoiminta hyödyttäisi yksinomaan GMB:tä, joka on itsenäinen tulosyksikkö ja kyseisten komponenttien itsenäinen tarjoaja. Vuodesta 1999 alkaen GMB valmistaa ainoastaan parannettuja tuotteita ja lopettaa kaikkien tähänastisten, ennen yrityksen rakenneuudistusta valmistettujen tuotteiden tuotannon.

([2]) KBA lukuina, http://www.kba-print.de.

Aikaisemmin esitettyjen, vuoteen 2000 ulottuvien alustavien tuloslaskelmien lisäksi Saksa toimitti menettelyn puitteissa GMB:n tasearviot vuosille 1997—2000. Niihin sisältyvät luvut osoittavat taseen loppusumman lievää laskua yleisesti vakaasta rahoitusasemasta huolimatta.

Saksa esitti näiden oletusten tueksi vuosia 1997, 1998, 1999 ja 2000 koskevia markkinatutkimuksia ja erityisesti KBA:n ja GMB:n osuudet maailmanmarkkinoiden liikevaihdosta rullaoffsetsanomalehtipainokoneiden, kaupallisten rullaoffsetpainokoneiden, rullarotaatiosyväpainokoneiden sekä rullanvaihtajien/rullaoffsetpainokoneiden osalta. Luvut osoittavat, että rullanvaihtajien osalta GMB:n liikevaihdon oletetaan kasvavan koko ajan: vuonna 1997 85 miljoonaa, vuonna 1998 110 miljoonaa, vuonna 1999 140 miljoonaa ja vuonna 2000 160 miljoonaa Saksan markkaa. Prosentuaalisesti GMB:n osuuden kyseisen tuotteen valmistuksesta koko KBA-konsernissa ennustetaan kasvavan seuraavasti: 61 prosenttia vuonna 1997, yli 74 prosenttia vuonna 1998, 87,5 prosenttia vuonna 1999 ja lopulta 90 prosenttia vuonna 2000.

Kahdesta muusta komponentista, toisin sanoen vetolaitteista ja jäähdytysteloista, joiden valmistusta ja kehittämistä GMB aikoo jatkaa omalla tehtaallaan, ei esitetä ennusteita.

Kilpailukykyisten tuotteiden kehittämiseksi tarvittavan noin 6,075 miljoonan Saksan markan osalta Saksa pitää komission epäilyksiä kustannusten ja GMB:n oletetun, 36 miljoonan Saksan markan vuosiliikevaihdon välisestä suhteesta perusteettomina. Kokemus osoittaa, että uusien tuotteiden elinikä on yleensä seitsemän vuotta. Näin ollen kustannuksetkin on jaettava kyseiselle ajanjaksolle, mikä merkitsee vuosittain 868 000 Saksan markan suuruista rasitusta. Edellä mainitun vuoden 2000 ennustetun liikevaihdon perusteella vuotuiseksi osuudeksi saadaan 2,4 prosenttia tai 3,5 prosenttia, jos mainittuun arvioituun määrään lisätään analyyttisen kehittämisen kustannukset. Tällaista osuutta pidetään koneenrakennusalalla äärimmäisen pienenä.

Vaikka komissiolle on tähän saakka puhuttu ”uusien tuotteiden luomisesta”, Würzburgissa harjoitettu toiminta ei ole yhteisön puitteiden tutkimus- ja kehitystyöhön myönnettävälle valtion tuelle ([1]) liitteessä I määriteltyä soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä eikä teollista perustutkimusta. Työ perustuu KBA-konsernissa käytettävissä olevaan tietämykseen, ja standardikokoisten Tullien käyttö erilevyisiin paperirulliin sekä uusien, edullisten ja helppokäyttöisten koneenosien käyttö ovat erityisesti huomion kohteena.

Rakenneuudistussuunnitelman painopiste on rullanvaihtajien, jäähdytystelojen ja vetolaitteiden tuotantoon liittyvän valmistuskyvyn hankkiminen GMB:hen. Uusien tuotteiden, varsinkin rullanvaihtajien kehittämiseen käytetyt varat hyödyttävät yksinomaan GMB:tä, joka ostaa tarvittavan taitotiedon KBA:lta. Saksan mielestä sillä ei ole merkitystä, hankitaanko taitotieto ostamalla vai valmistetaanko uudet tuotteet käyttöluvalla. Sen mielestä jälkimmäisessä tapauksessa olisi laskettava lupamaksu, joka käsittää kaikki kehittämis- ja suunnitteluvaiheessa syntyneet kustannukset ja perustuu realistiseen käsitykseen tuotteiden eliniästä. Saksa torjuu kaikki GMB:n maksuvalmiutta koskevat epäilyt toteamalla, että ilmoitetun tuen avulla ei pyritä poistamaan maksuvalmiusongelmia vaan helpottamaan yrityksen rakenneuudistusta.

KBA:n oman rahoitusosuuden ja erityisesti vuodesta 1996 ja 1997 lukien kertyneiden tappioiden kattamisesta on syytä todeta, että voimassa oleva KBA:n ja GMB:n välinen hallinta- ja voitonjakosopimus velvoittaa KBA:n kattamaan GMB:n tappioita. Sopimuksessa ei kuitenkaan ole määrätty irtisanomisaikaa. Helmikuussa 1996 pidetyn kriisikokouksen jälkeen KBA olisi siis voinut irtisanoa sopimuksen heti eli ennen sopimuksen päättymistä. Lisäksi on todettava, että oikeus vaatia tappioiden kattamista syntyy taseen esittämisen yhteydessä. Varainhoitovuotta 1996 koskeva tase esitettiin 22 päivänä huhtikuuta 1997 eli selvästi sen jälkeen, kun rakenneuudistusohjelma oli vahvistettu helmikuussa 1997 allekirjoitetun työyhteenliittymän (Bündnis für Arbeit) puitteissa.

Saksan mielestä tappioiden kattamisen velvoitetta tärkeämpää on tarkastella sitä, miksi ja missä määrin yritykselle on aiheutunut tappioita. Jos GMB olisi suljettu alkuperäisen suunnitelman mukaisesti 30 päivänä kesäkuuta 1997, minkä KBA:n ja GMB:n välisen hallinta- ja voitonjakosopimuksen päättyminen olisi saanut aikaan, KBA:n ei olisi tarvinnut vastata vuosina 1996 ja 1997 syntyneistä tappioista eikä sosiaalitoimenpiteiden ja sulkemisen kustannuksista. Suurin osa kustannuksista on syntynyt rakenneuudistuksesta ja tuotannon uudistamisesta johtuvasta hukka-ajasta. Nämä kustannukset ylittävät huomattavasti 30 päivänä kesäkuuta 1997 tapahtuvaksi tarkoitettua GMB:n sulkemista koskevassa suunnitelmassa esitetyt kustannukset ([2]).

Arvioitaessa GMB:lle myönnettäväksi suunniteltua 9,31 miljoonan Saksan markan tukea ja sen suhdetta tukikelpoisiin kustannuksiin on otettava huomioon sekä yrityksen omista varoistaan maksama rahoitusosuus että Länsi-Berliinin erityisasema. Ottaen huomioon GMB:n sulkemispäätöksen taustatekijät, huomattavat rakenneuudistuskustannukset, Länsi-Berliinin alueellisen erityisaseman ja varsinkin jalostusteollisuuden tilanteen Saksa katsoo, että KBA:n oma rahoitusosuus on suhteutettu rakenneuudistuksen kustannuksiin. Lisäksi KBA ei hyötyisi itse suunnitellusta rakenneuudistustuesta. Ilman rakenneuudistustukea GMB:n toiminta olisi lopetettu 30 päivänä kesäkuuta 1997. Sen jälkeen, kun GMB:n liiketoimintaa päätettiin jatkaa huomattavista tappioista huolimatta, KBA otti suuren riskin ja vastasi rakenneuudistustuen ylittävistä kustannuksista. KBA:n kannalta ei ollut välttämätöntä pitää toiminnassa pientä KBA-konserniin kuuluvaa erikoistunutta toimipaikkaa Berliinissä. Mikä tahansa KBA-konserniin kuuluva toimipaikka olisi pystynyt hankkimaan kyseisten tuotteiden valmistukseen tarvittavan kyvyn. Sitä paitsi tästä olisi aiheutunut huomattavasti pienemmät menot kuin GMB:lle aiheutuvista rakenneuudistuskustannuksista.

([1]) EYVL C 45, 17.2.1996, s. 5.

([2]) Vuoden 1997 taseen mukaan osittaisen sulkemisen kustannukset ovat 2,518 miljoonaa Saksan markkaa ja sosiaalitoimenpiteiden kustannukset 1,5 miljoonaa Saksan markkaa.

Tukea vastaan asetettu vakuus eli 9,31 miljoonan Saksan markan panttivelkakirja on vahvistettu. Saksan kirjeen liitteenä on notaarin antama todistus.

Saksan tiedonannon mukaan suunniteltu rakenneuudistustuki voi muuttaa kaupankäynnin edellytyksiä vain vähäisessä määrin eikä todennäköisesti vääristä kilpailua yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla. GMB on vastedeskin selkeästi pienin rullanvaihtajien tarjoaja. Muut tarjoajat kuuluvat kansainvälisiin, rahoitusasemaltaan vahvoihin konserneihin. Stork-Contiweb, tärkein kilpailija rullanvaihtaja-alalla, on Heidelberger Druckmaschinen AG:n kautta RWE:n tytäryhtiö. Toinen kilpailija, Langenfeldissä sijaitseva Vits Maschinenbau GmbH, kuuluu Deutsche Babcock AG:hen.

Rakenneuudistustuen myöntäminen mahdollistaisi GMB:n toimimisen tehokkaasti ja kilpailukykyisesti rullanvaihtajien, vetolaitteiden ja jäähdytystelojen markkinoilla. GMB:n markkina-asema johtaisi kilpailun kiristymiseen kyseisellä markkinasektorilla, jolla ei ole ylikapasiteettia. Ilmoitetun rakenneuudistustuen tarkoituksena on palauttaa GMB:n elinkelpoisuus eikä se johda GMB:n eikä KBA:n sisällä ylikapasiteettiin.

4. **Tuen arviointi**

GMB:n rakenneuudistustuki myönnetään valtion varoista, ja sen tarkoituksena on pitää vaikeuksissa oleva yritys markkinoilla. Näin ollen se voi vaikuttaa haitallisesti muista jäsenvaltioista olevien kilpailijoiden asemaan painokonemarkkinoilla. Kyseiset markkinat ovat luonteeltaan kansainväliset, ja yhteisön tuottajat kilpailevat keskenään sekä yhteisössä että yhteisön ulkopuolella olevista asiakkaista. Valtion myöntämä tuki voi näin ollen vääristää tai uhata vääristää kilpailua sekä vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Suunniteltu valtion avustus on EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, koska sen avulla tuensaajayritys voi toteuttaa rakenneuudistuksen tarvitsematta vastata siitä aiheutuvista kustannuksista täysimääräisesti toisin kuin muut yritykset, jotka joutuvat mukautumaan tavanomaisiin markkinaolosuhteisiin.

Valtiontuki ei perustu hyväksyttyyn tai voimassa olevaan tukiohjelmaan ja sen vuoksi siitä on ilmoitettava erikseen EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Saksa on täyttänyt kyseisen ilmoitusvelvollisuutensa.

EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa määrätään periaatteessa, että kyseisessä kohdassa esitetyn kaltainen tuki ei sovellu yhteismarkkinoille. EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 2 ja 3 kohdassa esitetään poikkeusedellytykset, jotka täyttävät tuet voidaan katsoa yhteismarkkinoille soveltuviksi.

EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 2 kohdassa kuvattuja poikkeusmääräyksiä ei voida tässä tapauksessa soveltaa, koska kyseessä ei ole yksittäisille kuluttajille myönnettävä sosiaalinen tuki eikä luonnonmullistusten aiheuttaman vahingon korvaamiseksi myönnettävä tuki eikä myöskään taloudellinen tuki sellaisille Saksan liittotasavallan alueille, joihin Saksan jako on vaikuttanut.

Myöskään 92 artiklan 3 kohdan a alakohdan poikkeusmääräyksiä ei voida soveltaa, koska kyseessä ei ole tuki taloudellisen kehityksen edistämiseen alueilla, joilla elintaso on poikkeuksellisen alhainen tai joilla vajaatyöllisyys on vakava ongelma. Tässä tapauksessa ei voida myöskään tukeutua 92 artiklan 3 kohdan b alakohdassa määrättyyn poikkeukseen, koska tukea ei ole tarkoitettu Euroopan yhteistä etua koskevan tärkeän hankkeen edistämiseen tai jäsenvaltion taloudessa olevan vakavan häiriön poistamiseen. Sama koskee 92 artiklan 3 kohdan d alakohdan poikkeusmääräystä, koska tuella ei pyritä kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseen.

Rakenneuudistustukea voidaan pitää yhteismarkkinoille soveltuvana vain EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdan poikkeusmääräyksen nojalla, jos kyseessä on tuki tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin edellytyksiä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla ja että yhteisön suuntaviivoissa asetetut edellytykset täyttyvät. Kyseisten edellytysten mukaisesti poikkeusmääräyksen soveltuvuus on tutkittava niiden perusehtojen ja suuntaviivojen perusteella, joissa komissio on esittänyt yksiselitteisen tulkintansa kyseiseltä poikkeusmääräyksestä.

Tarkasteltavana olevassa asiassa oikeusperustana käytetään yhteisön suuntaviivoja, joissa määritellään, millä edellytyksillä rakenneuudistustukea voidaan pitää yhteismarkkinoille soveltuvana. Suuntaviivojen mukaan rakenneuudistuksen on oltava osa realistista, johdonmukaista ja kauaskantoista suunnitelmaa, jolla on tarkoitus palauttaa yrityksen pitkäaikainen elinkelpoisuus kohtuullisessa ajassa ja sen tuleviin toimintaedellytyksiin liittyvien realististen oletusten perusteella. Rakenneuudistussuunnitelmissa otetaan muun muassa huomioon seikat, joista yrityksen vaikeudet johtuvat, markkinoilla vallitseva kyseisten tuotteiden tarjonta ja kysyntä, oletettu markkinakehitys sekä yrityksen erityiset vahvuudet ja heikkoudet. Niiden avulla yritys voi siirtyä suunnitelmallisesti uuteen rakenteeseen, joka on pitkällä aikavälillä kestävä ja jonka avulla yritys voi vastedes toimia omin voimin ilman valtion myöntämiä avustuksia.

Yleensä rakenneuudistus tarkoittaa yrityksen toiminnan uudelleenjärjestämistä ja järkeistämistä tehokkaalla tavalla, mikä tavallisesti merkitsee luopumista niistä toimialoista, jotka eivät enää ole kannattavia tai tuottavat jo tappiota, niiden toimialojen rakenteiden uudistamista, joista voi tulla jälleen kilpailukykyisiä sekä mahdollisesti toiminnan laajentamista tai monipuolistamista uusille kannattaville toimialoille. Yrityksen toiminnallisen rakenteen lisäksi on yleensä uudistettava myös rahoituksen rakennetta.

Komission on yhteisön suuntaviivojen 3 kappaleen mukaisesti tutkittava, täyttääkö rakenneuudistus seuraavat edellytykset. Ensiksi rakenneuudistuksen on palautettava yrityksen pitkän aikavälin elinkelpoisuus ja kannattavuus kohtuullisessa ajassa. Toiseksi on varmistettava, että tuki ei vääristä kilpailua kohtuuttomasti. Kolmanneksi tuki on suhteutettava rakenneuudistuksen kustannuksiin ja hyötyyn. Neljänneksi rakenneuudistussuunnitelma on pantava täytäntöön kokonaisvaltaisesti, ja viidenneksi komissiolle on esitettävä yksityiskohtaiset vuosikertomukset, joiden avulla komissio valvoo rakenneuudistussuunnitelman täytäntöönpanon yksittäisiä vaiheita ja tuloksia.

4.1 *Pitkän aikavälin elinkelpoisuuden palauttaminen*

Saksa esitti kirjeessä 21 päivältä tammikuuta 1998 KBA:n laatiman rakenneuudistusohjelman, jonka avulla GMB on tarkoitus pitää markkinoilla. Saksa toimitti kirjeissä 17 päivältä maaliskuuta ja 30 päivältä huhtikuuta 1998 lisää asiakirjoja, joista mainittakoon erityisesti varainhoitovuosia 1996 ja 1997 koskevat yksityiskohtaiset alustavat tuloslaskelmat ja taseet. Menettelyn puitteissa Saksa esitti tasearviot vuosille 1997—2000. Rakenneuudistusohjelman lähtökohtana ovat yrityksen vaikeuksiin johtaneet seikat, varsinkin sen epäedullinen koko ja kustannusrakenne, sen epäterve rahoitusasema sekä GMB:n ja muiden KBA-konsernin toimipaikkojen tuotelajitelman tuotantokapasiteettien päällekkäisyys. Komissio toteaa nyt, että konserni sitoutuu rakenneuudistusohjelman täytäntöönpanoon.

Kustannusrakenteensa korjaamiseksi GMB:n oli ensiksi leikattava henkilöstökuluja. Niiden osuus vuoden 1996 liikevaihdosta oli lähes 35 prosenttia. Vuoden 1997 puolivälissä tapahtuneen osittaisen sulkemisen yhteydessä karsittiin 45 työpaikkaa, jolloin työntekijöiden määrä väheni alkuperäisestä 144:stä 99:ään. Rakenneuudistusohjelman mukaisesti GMB:n työntekijät ilmoittivat olevansa valmiita luopumaan vuoden 1997 työehtosopimukseen sisältyneestä 1,5 prosentin palkankorotuksesta sekä työyhteenliittymän osana hyväksymään palkanalennuksia ja sosiaalietuuksien menetyksiä, minkä avulla päästiin vuositasolla pysyviin 150 000 Saksan markan kustannussäästöihin. Vuosien 1996 ja 1997 tuloslaskelmia vertailtaessa ilmenee, että henkilöstökuluja leikattiin yhteensä 3,991 miljoonaa Saksan markkaa eli 33 prosenttia. Alustavien tilinpäätösten perusteella kustannuksia leikataan vuosina 1998 ja 1999 verrattuna vuoteen 1997 edelleen 1,148 miljoonaa Saksan markkaa, ja vuonna 2000 kustannusten odotetaan olevan suunnilleen vuoden 1997 tasoa.

Noin 10 prosentin kustannusleikkaukset on tarkoitus toteuttaa optimoimalla tuotantoprosessia ja yksinkertaistamalla rakenteita myös alennuksen ja suunnittelun osalta. Myös korkojen ja muiden kustannusten odotetaan pienenevän. Samanaikaisesti materiaalihankinnoissa odotetaan kahden prosentin säästöjä edullisempien ostohintojen ansiosta. Tästä huolimatta vuosien 1997—2000 alustavat tuloslaskelmat osoittavat kyseisten menojen kasvavan tasaisesti oletetun liikevaihdon kasvua vastaavalla tavalla. Rakenneuudistus on siis tarkoitus toteuttaa suurelta osin jo toteutuneen henkilöstökulujen alentamisen ja tuotantoprosessiin liittyvien parannusten avulla.

Loppujen lopuksi rakenneuudistus tarkoittaa parannettujen ja innovatiivisten tuotteiden kehittämistä ja ripeää markkinoille saattamista. Yksinomaan GMB:n on tarkoitus valmistaa kyseisiä tuotteita, joten nykyinen KBA-konsernin sisäinen kapasiteettien päällekkäisyys loppuu.

Yrityksen taloudellisen tervehdyttämisen rahoittaa pääasiassa emoyhtiö, erityisesti ottamalla kantaakseen GMB:n vuodesta 1996 kertyneet tappiot vuoteen 2000 asti, jolloin GMB:n oletetaan saavuttavan kannattavuusrajan. Kyseisenä vuonna voittojen ennustetaan nousevan 520 000 Saksan markkaan.

Komissio on tarkastanut vuoteen 2000 ulottuvat tasearviot, tuloslaskelmat ja kassavirtalaskelmat voidakseen arvioida, palauttavatko rakenneuudistustoimenpiteet GMB:n elinkelpoisuuden. Komissio toteaa, että laskelmat on esitetty yksityiskohtaisesti ja niissä viitataan perusteina käytettyihin oletuksiin. Rakenneuudistussuunnitelman täytäntöönpano edellytti täysin uutta tehdassuunnitelmaa, joka muotoutuu kolmea koneikkoa koskevien nykyaikaisten tuotannon edellytysten mukaan. Myöhemmäksi ajankohdaksi suunnitellun ryhmätyöskentelyyn siirtymisen odotetaan parantavan tuottavuutta.

Komissio pitää ratkaisevana rakenneuudistustoimenpiteenä GMB:n keskittymistä ainoastaan kolmen koneenosan, toisin sanoen rullanvaihtajien, jäähdytystelojen ja vetolaitteiden valmistukseen, ja erityisesti parannettujen, kilpailukykyisempien rullaoffset- ja rotaatiosyväpainokoneisiin tarkoitettujen, KBA:ssa kehitettävien rullanvaihtajien käyttöönottoa. Komissio ottaa huomioon sen, että tappiollisista tuotteista luovutaan. Kun emoyhtiö vastaa parannettujen komponenttien myynnistä ja kyseisten osien tuotantokapasiteettia supistetaan muissa toimipaikoissa ja kun kyseisiä osia käytetään KBA:n painokoneissa, GMB:n on varmasti mahdollista saavuttaa hyvä myyntitulos.

Saksan esittämien tietojen mukaan innovatiivisten tuotteiden ripeä markkinoille saattaminen on välttämätöntä ja onnistuu vain Würzburgissa sijaitsevan KBA:n kehittämis- ja suunnittelukapasiteetin avulla.

Vuonna 1998 GMB odottaa liikevaihdon kasvavan 30,9 prosenttia, vuonna 1999 15,8 prosenttia ja vuonna 2000 4,7 prosenttia. Komissio toteaa, että vuoteen 1997 verrattuna huomattava liikevaihdon kasvu vuonna 1998 selittyy tappioilla, jotka syntyivät tuotantoprosessien uudistamisen vuoksi vuonna 1997 toteutetun tehtaan osittaisen sulkemisen aikaan.

Komissio pitää näitä olettamuksia optimistisina mutta kuitenkin mahdollisina. Lisäksi se toteaa, että KBA on esittänyt KBA:n ja GMB:n toimialojen osalta yksityiskohtaisen maantieteellisen eritelmän vuosien 1997, 1998, 1999 ja 2000 liikevaihdosta. Komissio ottaa myös huomioon, että GMB:n osuus KBA-konsernin sisällä kehitetyistä rullanvaihtajista nousee 61 prosentista vuonna 1997 tasaisesti 90 prosenttiin vuonna 2000, mikä ilmenee liikevaihdon kasvuna 85 miljoonasta Saksan markasta vuonna 1997 140 miljoonaan Saksan markkaan vuonna 2000.

GMB:n taseesta vuodelta 1997 sekä vuoteen 2000 ulottuvista tasearvioista käy ilmi, että oman pääoman suuruus on kuusi miljoonaa Saksan markkaa. Tosin on syytä huomata, että emoyhtiö oli KBA:n ja GMB:n välisen hallinta- ja voitonjakosopimuksen mukaan velvollinen vastaamaan GMB:n tappioista, minkä vuoksi oma pääoma pysyi positiivisena.

GMB:n rakenneuudistusohjelmaan ja vuoteen 2000 ulottuviin laskelmiin ei sisälly suuria investointeja lukuun ottamatta GMB:ssä valmistettavien tuotteiden kehittämis- ja parannuskustannuksia, kyseisten osien valmistamiseksi tarvittavien tuotantolaitosten Berliinin rakentamiseen liittyviä kustannuksia sekä muita rakenneuudistuksesta aiheutuvia kustannuksia. Näin ollen GMB pystynee tervehdyttämään rahoitusasemansa vuoteen 2000 mennessä.

Seuraavissa taulukoissa esitetään tiivistetysti komission suorittaman analyysin tärkeimmät näkökohdat:

(1 000 DEM ja 1 000 EUR)

Tuloslaskelma	1997 (1)		1998		1999		2000	
	DEM	EUR	DEM	EUR	DEM	EUR	DEM	EUR
Liikevaihto	22 691	11 602	29 700	15 185	34 400	17 588	36 000	18 407
Henkilöstökulut	7 968	4 074	6 820	3 487	6 820	3 487	7 400	3 784
Liikevoitto (-tappio)	– 2 744	– 1 403	– 1 383	– 707	– 76	39	620	317
Tilikauden voitto (tappio)	– 2 839	– 1 452	– 1 484	– 759	– 176	90	520	266

(1) tilanne 31.12.1997.

(1 000 DEM ja 1 000 EUR)

Tase	1997 (1)		1998		1999		2000	
	DEM	EUR	DEM	EUR	DEM	EUR	DEM	EUR
Oma pääoma	6 000	3 068	6 000	3 068	6 000	3 068	6 000	3 068
Vieras pääoma	7 382	3 774	7 400	3 784	7 000	3 579	6 500	3 323
Taseen loppusumma	16 464	8 418	16 500	8 436	16 000	8 181	15 500	7 925

(1) tilanne 31.12.1997.

Komission mielestä laskelmat osoittavat, että GMB:llä on hyvät mahdollisuudet saavuttaa pitkän aikavälin elinkelpoisuus ja pystyä toimimaan vastedes ilman valtiontukea.

4.2 *Tuesta aiheutuvan kohtuuttoman kilpailun vääristymisen välttäminen*

Komissio on tutkinut, toteutetaanko toimenpiteet siten, että niiden haitalliset vaikutukset kilpailijoihin ovat mahdollisimman vähäiset ja voidaanko tuki sallia EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdassa esitetyn poikkeusmääräyksen nojalla. Ensinnäkin on todettava, että GMB on sijoittautunut Spandauhun Länsi-Berliiniin, joka on 92 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitettu aluetukialue.

Berliinin viranomaisten avustuksen muodossa myöntämällä rakenneuudistustuella voi olla kilpailua vääristäviä vaikutuksia, koska GMB toimii edelleen markkinoilla.

Komissio on pyytänyt asiantuntijalausunnon käytettävissä olevista markkinatiedoista ja Saksan toimittamista markkinatutkimuksista voidakseen arvioida, onko merkityksellisillä markkinoilla rakenteellista ylikapasiteettia.

Painokonemarkkinat liittyvät läheisesti kustannus- ja painoalaan. Kyseinen ala oli 80-luvun lopulle asti kasvussa, saavutti sitten kyllästymispisteensä ja on kärsinyt 90-luvun alusta lähtien tuotannon taantumasta. Monistamisen perinteisillä muodoilla on kylläisillä markkinoilla vähäiset kasvumahdollisuudet. Koska on ollut välttämätöntä mukautua tietotekniikan ja televiestinnän kehitykseen, joka uhkaa paperiin perustuvan kirjapainoteollisuuden tulevaisuudennäkymiä, alalla on meneillään jatkuva rakenneuudistusprosessi. Päivän hintoina ilmaistuna kulutuksen voidaan todeta kasvaneen vuosina 1985—1994 67—68 prosenttia. Maailmanlaajuinen kulutus laski vuonna 1992 noin prosentin ja vuonna 1993 vielä 2,7 prosenttia, mutta kasvoi jälleen vuonna 1994 kaksi prosenttia. Tuotannon kehitys oli samansuuntaista, kunnes vuonna 1994 koettu elpyminen päättyi vuonna 1995, mistä lähtien tuotantoluvut ovat pysyneet ennallaan (1).

(1) Panorama of European Industry. Euroopan komissio, 2 osa, 1997.

Saksan tietojen mukaan kysyntä Saksan painokonemarkkinoilla laski vuosina 1993—1995. Tänä aikana kolmen tärkeimmän valmistajan liikevaihto laski 13 prosenttia, minkä seurauksena oli hinnanalennuksia ja 2 500 työntekijän irtisanominen (toisin sanoen menetettiin 9,3 prosenttia työpaikoista). Uudemmista tiedoista kuitenkin ilmenee, että alan tuotanto kasvoi vuonna 1996 4,9 prosenttia vuoteen 1995 verrattuna ja vuonna 1997 11,2 prosenttia vuoteen 1996 verrattuna. Vuonna 1996 alan toiminta-aste oli 89,1 prosenttia ja kesäkuussa 1997 89,4 prosenttia ([1]).

Vuosia 1998—2000 koskevassa markkinaennusteessaan KBA:n lähtökohtana on kyseisten markkinalohkojen tuotannon tasainen kasvu maailmanmarkkinoilla. Lisäksi Saksa esittää, ettei kyseisillä markkinoilla ole ylikapasiteettia.

Yhteisön suuntaviivojen 3.2.2 kohdan b alakohdan mukaan rakenneuudistussuunnitelmalla on suhteessa saatavan tuen määrään edistettävä kyseisillä yhteisön markkinoilla toimivan teollisuudenalan rakenneuudistusta supistamalla tai sulkemalla tuotantokapasiteettia peruuttamattomasti. Tuotantokapasiteetin supistaminen tai sulkeminen on peruuttamatonta silloin, kun kyseiset tuotantolaitokset hävitetään, kun niiden aiempaa tuotantokykyä alennetaan pysyvästi tai kun ne suunnataan pysyvästi toisiin tarkoituksiin.

Komissio toteaa, että GMB:n rakenneuudistusohjelmalla pyritään lähinnä organisoimaan tuotantoprosessi tehokkaammin sekä muuttamaan tuotevalikoimaa. Nykyisten tuotteiden komponenttien valmistus- ja asennustoimintaa joko supistetaan tai, mikäli kyseinen toiminta on ollut tappiollista, siitä luovutaan kokonaan. Niiden osien tuotantoa, joiden valmistuksen GMB lopettaa, lisätään Würzburgissa ja Frankenthalissa sijaitsevilla emoyhtiön tuotantolaitoksilla niiden toiminta-asteen nostamiseksi.

Lisäksi komissio toteaa, että GMB:n tuotanto keskittyy vastedes vain kolmeen koneenosaan, joita käytetään KBA:n painokoneissa ja jotka siten korvaavat suuren osan tähän asti konsernin ulkopuolisten valmistajien toimittamista tuotteista. Kilpailuasetelma kyseisiin valmistajiin nähden kuitenkin säilyy. Mainittuja koneenosia käytetään rullaoffset- ja rotaatiosyväpainokoneissa, ja niiden osuus painokoneen kokonaishinnasta on alle 10 prosenttia. Vuonna 1997 KBA:n osuus kyseisistä maailmanmarkkinoista on sen oman arvion mukaan 9—20 prosenttia painokonetyypistä riippuen.

Komissio ottaa huomioon sen, että asian kannalta merkityksellisillä markkinoilla ei ole rakenteellista ylikapasiteettia. Lisäksi komissio toteaa, että GMB on lopettanut tietyt toimintamuodot ja supistanut tuotelajitelmaansa. Parannettujen tuotteiden ennustettu liikevaihto kasvaa samaa vauhtia kuin menekkinäkymät maailmanmarkkinoilla. Komissio ottaa myös huomioon, että GMB on pienin rullanvaihtajien tarjoaja ja että muut tarjoajat kuuluvat kansainvälisiin, rahoitusasemaltaan vahvoihin konserneihin. Yhteisön suuntaviivojen 3.2.2 kohdan b alakohdan mukaisesti komissio ei tavallisesti vaadi tuen vastineena kapasiteetin supistamista, jos rakenteellista ylikapasiteettia ei ole niillä yhteisön relevanteilla markkinoilla, joilla tuensaaja toimii.

Koska ylikapasiteettia ei ole osoitettu olevan, koska GMB:n markkinaosuudet ovat suhteellisen pieniä ja koska kyseisten tuotteiden valmistusta järjestellään uudelleen KBA konsernin sisällä eikä tuotantokapasiteetti näin ollen kasva, komissio ei näe mitään syytä toteuttaa toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että tuki vaikuttaa mahdollisimman vähän haitallisesti kilpailijoihin.

4.3 *Rakenneuudistuskustannuksiin ja siitä saatavaan hyötyyn suhteutettu tuki*

Komissio on tutkinut, onko rakenneuudistuksen mahdollistamiseksi tarvittava tuki rajoitettu mahdollisimman vähäiseksi.

Komissio ottaa huomioon, että 9,31 miljoonan Saksan markan rakenneuudistustuen lisäksi GMB on saanut KBA:lta noin 12,25 miljoonaa Saksan markkaa, jolla on tarkoitus kattaa vuodesta 1996 kertyneet ja kertyvät liiketappiot siihen asti, kunnes GMB saavuttaa kannattavuusrajan vuonna 2000.

Komissio on koonnut KBA:n rakenneuudistusohjelmaan omista varoistaan maksamat rahoitusosuudet seuraavasti: [...] (*).

KBA:n omista varoistaan rakenneuudistusohjelmaan maksamasta rahoitusosuudesta komissio toteaa, että vuosien 1996 ja 1997 sekä vuoden 1997 puolivälissä tapahtuneen osittaisen sulkemisen 9,091 miljoonan Saksan markan suuruiset tappiot ovat syntyneet ennen 21 päivää tammikuuta 1998, jolloin rakenneuudistustuesta ilmoitettiin.

Lisäksi komissio toteaa, että KBA on voimassa olevan KBA:n ja GMB:n välisen hallinta- ja voitonjakosopimuksen mukaan velvollinen vastaamaan GMB:n tappioista. KBA olisi kuitenkin voinut irtisanoa mainitun sopimuksen helmikuussa 1996 pidetyn kriisikokouksen jälkeen, koska sopimuksessa ei ole määrätty irtisanomisaikaa. Marraskuussa 1996 KBA ehdotti GMB:n sulkemista 30 päivänä kesäkuuta 1997, jolloin sopimuksen voimassaolo olisi päättynyt ennenaikaisesti ennen sulkemista eikä GMB:llä olisi ollut oikeutta vaatia KBA:ta vastaamaan vuonna 1996 ja 1997 syntyneistä liiketappioista tai sulkemisen aiheuttamista kustannuksista.

Lisäksi komissio ottaa huomioon helmikuussa 1997 rakenneuudistusohjelman perusteella allekirjoitetun työyhteenliittymän. Komissio ottaa huomioon myös sen, että viime kädessä vuonna 1997 syntyneet kustannukset johtuvat rakenneuudistuksesta sekä tuotantoprosessien ja tuotelajitelman uudistamisen vuoksi toteutetusta tilapäisestä sulkemisesta.

([1]) VDMA (Verband Deutscher Maschinen- und Anlagenbau e.V.), 9.7.1998.

(*) Luottamuksellisten tietojen paljastamisen estämiseksi on päätöksen tätä toisintoa toimituksellisesti muutettu. Muutetut kohdat on merkitty hakasulkeilla ja tähdellä.

Ottaen huomioon, että KBA:lla ei ole tosiasiallista velvoitetta ottaa kannettavakseen vuosien 1996 ([1]) ja 1997 liiketappioita ja että rakenneuudistuksesta olisi aiheutunut enemmän kustannuksia kuin suunnitellusta GMB:n sulkemisesta, komissio päättelee, että KBA on osallistunut GMB:n rakenneuudistukseen 12,25 miljoonan Saksan markan suuruisella rahoitusosuudella.

Seuraavassa taulukossa esitetään rakenneuudistukseen maksetut rahoitusosuudet.

Rakenneuudistuksen rahoitusosuudet	Tuhatta Saksan markkaa	Tuhatta euroa	%
1. Berliinin osavaltion myöntämä avustus = valtiontuki yhteensä	9 310	4 760	40,6
2. KBA:n rahoitusosuus yhteensä	12 250	6 260	53,4
3. GMB:n/KBA:n rahoitusosuus	1 370		6,0
Kaikki yhteensä (1+2+3)	22 930	11 720	100

Lisäksi komissio vertasi yrityksen omista varoistaan maksamia rahoitusosuuksia arvioituihin rakenneuudistuskustannuksiin:

(1 000 DEM)

Arvioidut kustannukset	Würzburg	Berliini	Yhteensä
[…] *	[…] *	[…] *	[…] *
Kaikki yhteensä (1+2)	4 875	18 055	22 930

Yrityksen rakenneuudistuksen kokonaiskustannukset ovat 22,93 miljoonaa Saksan markkaa (11,72 miljoonaa euroa), josta 12,25 miljoonaa Saksan markkaa käytettiin KBA:n vastuulleen ottamiin liiketappioihin sekä sosiaalisuunnitelmasta ja arvonoikaisuista aiheutuneisiin kustannuksiin ja 10,68 miljoonaa Saksan markkaa parannettujen tuotteiden markkinoille saattamiseen ja tuotantoprosessin uudistamiseen. Komissio ottaa huomioon myös Berliinissä ja Würzburgissa toteutettavaan uusien tuotteiden suunnitteluun ja kehittämiseen sekä entisten tuotteiden analyyttiseen kehittämiseen käytetyt varat. Lopuksi komissio toteaa, että emoyhtiö myy GMB:lle Würzburgissa hankitun innovatiivisia tuotteita koskevan taitotiedon, jonka avulla kyseisiä tuotteita valmistetaan vastedes yksinomaan Berliinissä. Komissio katsoo, ettei Würzburgissa harjoitettava toiminta vastaa tutkimus- ja kehitystyöhön myönnettävää valtiontukea koskevien yhteisön puitteiden liitteessä I määriteltyä soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä eikä teollista perustutkimusta.

Lisäksi komissio ottaa huomioon Würzburgissa harjoitettavaa toimintaa koskevan yksityiskohtaisen kustannuseritelmän, kyseisen toiminnan seikkaperäisen teknisen kuvauksen sekä muut asiaa koskevat tiedot, jotka ovat Saksan huomautusten liitteenä. Uusien tuotteiden kehittämiskustannukset jakautuvat tuotteiden eliniän eli seitsemän vuoden ajalle, mikä on yleistä koneenrakennusalan tuotannossa ja mikä merkitsee vuosittain 868 000 Saksan markan suuruista rasitusta; vuoden 2000 ennustetun 36 miljoonan Saksan markan liikevaihdon perusteella näiden kustannusten vuotuinen osuus on 2,4 prosenttia. Komissio ottaa huomioon Saksan myöntämän luvan, jonka perusteella GMB saa kaiken hyödyn seuraavasta toiminnasta: emoyhtiön harjoittama laajuudeltaan 15 000 miestyötunnin kehittämistoiminta 175 Saksan markan yksikköhintaan (yhteensä 2,625 miljoonaa Saksan markkaa) sekä 500 Saksan markkaa rullanvaihtajaprototyypin (rullaoffsetkoneiden) valmistukseen sekä 10 000 miestyötuntia 175 Saksan markan yksikköhintaan (1,75 miljoonaa Saksan markkaa) rullanvaihtajien (rotaatiosyväpainokoneiden) kehittelyyn ja standardointiin.

Saksa ei ole esittänyt täsmällistä aikataulua, josta ilmenisi, ovatko kehittämiskustannukset syntyneet rakenneuudistustukea koskevan ilmoituksen jälkeen. Komissio on kuitenkin todennut, että GMB on harjoittanut parannetun rullanvaihtajan (malli "Pastomat RC") sarjavalmistusta vuoden 1997 loppupuolelta, minkä avulla rakenneuudistusohjelma saavutti ensimmäisen kaupallisen menestyksensä. Huomattava osa kehittämiskustannuksista syntyi siis jo ennen tammikuuta 1998.

Noin 80 prosenttia uusien tuotteiden suunnittelu- ja kehittämiskustannuksista on koitunut emoyhtiölle Würzburgin (ja kirjeen 25 päivältä syyskuuta 1998 mukaan myös Frankenthalin) kehittämis- ja suunnitteluosastojen toiminnasta. Würzburg ja Frankenthal eivät kuitenkaan sijaitse EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitetulla tukialueella. Lisäksi GMB:n ei olisi ollut mahdollista kehittää

([1]) Vuoden 1996 tase esitettiin tavalliseen tapaan huhtikuussa (1997) eli sen jälkeen, kun työyhteenliittymä oli tehty helmikuussa 1997 rakenneuudistusohjelman perusteella.

oman kapasiteettinsa turvin tarvittavia kilpailukykyisiä ja innovatiivisia tuotteita lyhyellä aikavälillä, minkä vuoksi sen oli turvauduttava KBA:n kapasiteettiin. Komissio on sitä mieltä, että emoyhtiö oli joka tapauksessa kiinnostunut kehittämään parannettuja komponentteja, joita käytettäisiin sen painokoneissa. Näin ollen on katsottava, että Würzburgin ja Frankenthalin 4,875 miljoonan Saksan markan suuruiset kehittämiskustannukset, jotka syntyivät suurelta osin ennen ilmoituksen tekemistä, hyödyttävät KBA-konsernin, vaikka GMB valmistaa kehitettyjä uusia tuotteita, jotka siten muodostavat erityisen osaamisalueen KBA-konsernin sisällä. Lopuksi komissio esittää, että ostohinta, joka GMB:n on maksettava kyseisiä tuotteita koskevasta taitotiedosta ja joka Saksan mukaan kattaa kaikki kehittämisestä ja suunnittelusta aiheutuneet kustannukset, korvaa tietyssä määrin KBA:lle aiheutuneet kehittämiskustannukset.

Seuraavassa taulukossa esitetään tukikelpoiset kokonaiskustannukset ja yrityksen omista varoistaan maksamat rahoitusosuudet; rakenneuudistustukena tukikelpoiset kustannukset esitetään rinnakkain valtiontuen kanssa:

Kustannukset/rahoitusosuus	Toimenpide	Tuhatta Saksan markkaa	Osuus prosentteina
1. Kustannukset	Berliinin toimipaikan rakenneuudistuskustannukset	5 805	32
	Tappioiden, osittaisen sulkemisen kustannusten ja varastojen inventaarin perusteella suoritettavan arvonoikaisun kattaminen	12 250	68
Tukikelpoiset kustannukset yhteensä		18 055	100
2. Rahoitusosuudet	KBA	12 250	
	GMB/KBA	1 370	
Omin varoin järjestetty rahoitus yhteensä		13 620	75}
3. Valtiontuki		9 310	52}
Valtiontuesta vähennettävät kehittämiskustannukset		4 875	27
Valtiontukena tukikelpoinen määrä		4 435	25

Näiden laskelmien perusteella GMB saisi ilmeisesti 22,93 miljoonaa Saksan markkaa, josta 13,62 miljoonaa olisi omia varoja ja 9,31 miljoonaa valtion varoja. Jotta rakenneuudistuksen mahdollistamiseksi tarvittavan tuen määrä rajoittuisi mahdollisimman vähäiseksi, suunnitellusta 9,31 miljoonan Saksan markan valtiontuesta olisi vähennettävä kehittämiskustannukset eli 4,875 miljoonaa Saksan markkaa, jolla tukikelpoiset kustannukset, 18,055 miljoonaa Saksan markkaa ylittyvät. Kyseisen määrän vähentäminen ei heikentäisi GMB:n elinkelpoisuutta kun otetaan huomioon, että kustannukset ovat suurelta osin jo syntyneet ja että KBA eli yritys, joka ei ole vaikeuksissa, saa suurimman hyödyn sen omassa tuotantolaitoksessa harjoitetusta toiminnasta. Toimenpiteeseen ei sisälly ylimääräistä kannustinta, sillä edellä mainitut kustannukset eivät liity GMB:n rakenneuudistukseen ja toimenpiteellä edistetään KBA-konsernin rakenneuudistusta.

Näin ollen komissio katsoo, että rakenneuudistuksen mahdollistamiseksi tarvitaan vain 4,435 miljoonaa Saksan markkaa. Määrä on suhteutettu 18,055 miljoonan Saksan markan tukikelpoisiin rakenneuudistuskustannuksiin ja 13,62 miljoonan Saksan markan suuruiseen omin varoin järjestettyyn rahoitukseen.

4.4 *Rakenneuudistussuunnitelman kokonaisvaltainen täytäntöönpano ja asetettujen edellytysten noudattaminen*

Yhteisön suuntaviivojen 3.2.2 kohdan d alakohdan mukaan yrityksen on pantava komissiolle esitetty ja komission hyväksymä rakenneuudistussuunnitelma täytäntöön kokonaisuudessaan ja noudatettava kaikkia komission päätöksessä säädettyjä velvoitteita.

Komissio toteaa, että rakenneuudistustuki on myönnetty kolmen vuoden ajaksi (1998—2000) ja jakautuu useaan kyseisenä ajanjaksona maksettavaan tukierään. Lisäksi komissio toteaa, että suunniteltu avustus on maksettava takaisin, jos rakenneuudistustoimenpiteitä ei panna täytäntöön kokonaisuudessaan. Komissio on myös ottanut huomioon sen, että GMB on sitoutunut 9,31 miljoonan Saksan markan panttivelkakirjaan, minkä vahvistuksena on notaarin 13 päivänä marraskuuta 1997 antama todistus n:o 568/1997.

4.5 *Valvonta ja vuosikertomus*

Komissio on ottanut huomioon sen, että Saksa on luvannut esittää vuosikertomukset.

5. **Päätelmät**

Saksa ilmoitti suunnitellusta valtiontuesta EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti ja täytti siten velvollisuutensa, koska hyväksyttyjen tukiohjelmien ulkopuolella myönnettävistä tuista on ilmoitettava erikseen. Komissio toteaa lisäksi, että GMB, joka on vaikeuksissa oleva yritys, haki tällöin ensimmäisen kerran rakenneuudistustukea.

Komissio ottaa huomioon, että varainsiirron muodossa myönnettäväksi aiottu valtiontuki täyttää vaikeuksissa olevia yrityksiä koskevissa yhteisön suuntaviivoissa asetetut edellytykset osittain, varsinkin siltä osin, että rakenneuudistustuki palauttaa yrityksen pitkän aikavälin elinkelpoisuuden kohtuullisessa ajassa ja kohtuuton kilpailun vääristyminen vältetään. Yrityksen rakenneuudistuksen mahdollistamiseksi myönnettävä tuki ei kuitenkaan rajoitu mahdollisimman vähäiseksi, koska suunniteltu avustus ylittää tukikelpoiset kustannukset 4,875 miljoonalla Saksan markalla. Komissio katsoo, että yhteisön suuntaviivojen 3.2.2 kohdan c alakohdan edellytykset täyttyvät ainoastaan 4,435 miljoonan Saksan markan avustuksen osalta 9,31 miljoonan Saksan markan asemesta.

Komissio katsoo, että valtiontukitoimenpiteet edistävät tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehitystä, eivätkä muuta kaupankäynnin edellytyksiä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla. Näin ollen mainitun suuruinen tuki soveltuu yhteismarkkinoille.

Näin ollen Saksalla on oikeus myöntää GMB:lle 4,435 miljoonan Saksan markan (2,268 miljoonan euron) suuruinen tuki,

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Saksan yritykselle Graphischer Maschinenbau GmbH, Berliini, 9,31 miljoonan Saksan markan avustuksena myönnettäväksi suunnittelema valtiontuki soveltuu EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdan ja ETA-sopimuksen 61 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaisesti yhteismarkkinoille ainoastaan 4,435 miljoonan Saksan markan suuruisena.

Suunniteltua tukea ei saa myöntää 4,435 miljoonaa Saksan markkaa ylittävältä osalta.

2 artikla

Saksan on esitettävä komissiolle yksityiskohtaiset vuosikertomukset, joilla osoitetaan, että rakenneuudistusohjelma on pantu täytäntöön asianmukaisesti.

3 artikla

Saksan on ilmoitettava komissiolle kahden kuukauden kuluessa tämän päätöksen tiedoksiantamisesta sen noudattamiseksi toteuttamansa toimenpiteet.

4 artikla

Tämä päätös on osoitettu Saksan liittotasavallalle.

Tehty Brysselissä 3 päivänä helmikuuta 1999.

Komission puolesta

Karel VAN MIERT

Komission jäsen